HEMMELIG

-255 b-

(KML)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 21. mai kl. 15.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gro Harlem Brundtland.

Til stede var: Gro Harlem Brundtland, Bjørn Tore Godal, Kirsti Kolle Grøndahl, Fridtjof Frank Gundersen, Carl I. Hagen, Anne Enger Lahnstein, Jan Petersen, Anders Talleraas, Svein Alsaker, Edvard Grimstad, Sigbjørn Johnsen, Jens Marcussen, Kjell Opseth (for Bjarne Mørk Eidem),Haakon Blankenborg (for Gunnar Skaug),Anders C. Sjaastad (for Jo Benkow), Ingrid I. Willoch (for Ingvald Godal),Rolf Ketil Bjørn (for Kjellbjørg Lunde),Tora Aasland Houg (for Paul Chaffey) og Borghild Røyseland (for Kåre Gjønnes).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Handelsminister Kaci Kullmann Five.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Ekspedisjonssjef Ketil Børde, Utenriksdepartementet, personlig rådgiver Kai Henriksen, Utenriksdepartementet, underdirektør Odd Fosseidbråten, Utenriksdepartementet og konsultent Ole Lundby, Utenriksdepartementet.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jon Bech.

Dagsorden

1. EF/EFTA

2. Eventuelt.

(KML)

Sak nr. 1

EF/EFTA

KOMITEENS LEDER: Jeg gir ordet til handelsministeren.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Takk, leder! I morgen og overimorgen møtes EFTAs høynivågruppe i Genève. Med dette starter for alvor arbeidet med å etablere et felles EFTA-forhandlingsopplegg, med særlig vekt på å vurdere behovet for overgangsordninger og unntak samt metoden for å presentere slike avvik. Det er fastsatt et ytterligere EFTA-møte neste uke, 29. og 30. mai, som skal ta for seg de samme spørsmålene.

Jeg vil her i dag gå gjennom de unntak og overgangsordninger - det alt vesentlige av disse - vi fra Regjeringens side mener Norge bør legge frem i møtet i morgen som vårt første utspill i EFTAs interne koordineringsarbeid. Jeg finner det også riktig å si noen ord om Kommisjonens mandatforslag og de vurderingene vår ambassade i Brussel der bl.a. har gitt oss grunnlag for å gjøre, og jeg går løs på mandatet først.

Som komiteen er kjent med, la Kommisjonen frem sitt mandatforslag for Rådet 8. mai. Kopi av mandatet er sendt utenrikskomiteen til orientering. Europaparlamentet ble gitt en orientering om mandatet 15. mai av Kommisjonen. Det er ventet at Rådet vil vedta mandatet på møte 18. og 19. juni. I så fall håper vi at formelle forhandlinger på HLSG-nivå kan starte helst før Det europeiske råds møte i Dublin ultimo juni.

Mandatutkastet er på enkelte punkter klart strammet inn og skjerpet i forhold til hva som tidligere syntes å ligge i kortene, men det ligger ingen store overraskelser i utkastet. Som ventet er det foretatt presiseringer og innstramminger hva angår Fellesskapets beslutningsautonomi, de rettslige og institusjonelle spørsmål, og kravet til EFTA om å bygge ut en egen felles struktur er forsterket.

Kommisjonen har lagt inn sterke begrensninger når det gjelder adgang til unntak fra EFs lovgivning. Slike unntak skal - slik det hele tiden har vært fremholdt - begrunnes i fundamentale interesser og ikke forrykke balansen i avtalen, som det heter i mandatet.

(KML)

Innstrammingen gjelder ikke så meget de deler som dekker "de fire friheter", som altså vil være grunnlaget for en EØS-avtales materielle innhold. Her skulle det fortsatt ligge til rette for en omfattende avtale, avhengig av hvordan EFTA-landene nå spiller sine kort i det særdeles viktige spørsmål om unntak fra EFs regelverk. Imidlertid er det i tillegg til begrensningen av unntak til et minimum nå også kommet en ny presisering inn som sier at eventuelle unntak ikke må berøre horisontale regler, dvs. prinsipper. Konkurranseregelene og Cassis de Dijon-prinsippet kan være eksempler på slike. Men alt i alt må det sies at EFs "tilbud" til EFTA-landene om å komme med i de fire friheter i det indre marked, fortsatt står ved lag som mål for forhandlingene.

Det er på de institusjonelle områdene vi i første rekke finner at mandatet er blitt skjerpet - til dels betydelig - ikke minst i forhold til de felles EFTA/EF-holdningene - og jeg understreker felles - som ble utkrystallisert i møtet 20. mars d.å. Det gjelder spørsmålet om 19-landsorganer - en betydelig bruk av denne typen organer slik jeg kommenterte det her i komiteen sist. Et slikt opplegg synes nå definitivt forlatt av Kommisjonen til fordel for utvikling av et samarbeid mellom to separate enheter med større vekt på gjensidige "konsultasjoner og informasjon", som man kaller det, enn på felles beslutningsmekanismer.

Gjennom denne dreining er søkelyset igjen satt på EFTA-landenes evne og vilje til å gjøre EFTA til en organisasjon som kan fremstå som en troverdig og effektiv "partner" i en EØS-avtale. I det klima som nå eksisterer, må EFTA etter min vurdering behandle dette med det nødvendige alvor.

Også konsekvensene i fall EFTA-landene ikke i tilstrekkelig grad kommer frem til felles regler overfor tredjeland, er blitt klart presisert i mandat-utkastet. Det kreves at det inntas en klausul i avtalen som kan begrense realiseringen av de fire friheter dersom EFTA-landene ikke kommer frem til et felles ytre regime på sektorer hvor dette anses nødvendig - altså hvor dette av EF anses nødvendig. Spørsmålet om gjensidighet overfor tredjeland på linje med EFs krav kommer her inn i bildet.

Mandatet fremhever betydningen av en løsning i fiskerisektoren som tillater en tilfredsstillende kombinasjon av EFs brede fiskeriinteresser, særlig adgangen til ressurser, med markedsadgang for EFTA-landene. For øvrig er det ikke gjort noen referanse til jordbruk i forbindelse med økonomisk og sosial utjevning.

Omtalen av de tilgrensende områder er relativt positiv. Imidlertid vektlegger Kommisjonen de

(KML)

områder som er nærmest knyttet til de fire friheter. På øvrige områder vil EFTA-landene måtte forhandle seg frem til løsninger på ad hoc-basis, slik de nå vurderer det.

Mandatet slår fast at avtalen skal være av folkerettslig karakter, og at vedtaket i EØS forutsetter konsensus.

Forklaringen på den utvikling som har funnet sted på EFs side mot en mer restriktiv holdning til EFTA/EF-prosessen, kan søkes så vel på det eksterne som på det interne plan. Jeg var innom en del av disse spørsmål sist, og jeg skal bare meget kort vise til at den tyske gjenforeningsprosessen, og hvorledes den nå har satt utviklingen mot en politisk union på dagsorden i EF, er et betydelig element i dette. Det betyr at EF går inn i en fase hvor samarbeidet blir forsterket både i dybden og i bredden. Det er ingen tvil om at det ikke minst på parlamentarikerhold er flere som anser at dette, pluss arbeidet med EMU, er vanskelig å forene med en parallellutvikling av samarbeidsstrukturer med tredjeland basert på felles organer og beslutningsprosesser.

Vi merker samtidig at behandlingen av EFTA-prosessen konkurrerer med andre oppgaver innenfor Kommisjonen og i Råds-kretser. Dette har jeg også understreket tidligere. Det er imidlertid min vurdering at dette ikke foreløpig er et uhåndterlig problem, og det vil neppe bli uhåndterlig dersom vi makter å holder fortgang i forhandlingene utover i 1990. Det er selvsagt ikke det beste utgangspunkt for forhandlinger at vi setter, og må sette, oss selv under tidspress,men jeg vurderer det slik at tiden neppe arbeider for en EØS-avtale med den dagsorden vi vet EF har liggende foran seg. Det tilsier at vi bør stå fast på vår målsetting om å avslutte EØS-for-handlingene så snart som mulig. Jeg har sagt at hovedelementene bør være på plass en gang over nyttår, og det ville etter min vurdering være ønskelig om vi kunne avslutte forhandlingene før påske, uten at vi binder oss som masten til skipet til en slik fiksert dato, men for å antyde noe.

Også interne EFTA-faktorer hører med i forståelsen av de endringer som har funnet sted i forhandlingsklimaet. Jeg refererte en del tanker rundt dette i komiteens siste møte og vil bare minne om det, særlig det sterke østerrikske og sveitsiske presset på 19-lands beslutningsorganer gjennom hele prosessen, som Norge gang på gang har advart mot. Jeg synes jeg må få lov til å si at det svenske formannskap ikke har vist noen sterk vilje til å stå imot det østerrikske og sveitsiske presset på dette punkt.

(KML)

Min generelle karakteristikk av forhandlingsmandatet er allikevel at det har en forholdsvis generell karakter, med unntak av visse punkter. Selv om "grensemerkene" på viktige områder må sies å være satt, gis det fortsatt så vidt mye fleksibilitet til Kommisjonens forhandlere at reelle forhandlinger nå bør kunne innledes. Det synes for øvrig som om prosessen fortsatt har en generell politisk støtte i EFs hovedsteder.

Verken Parlamentet eller medlemslandene gir signaler som gir grunn til å vente at mandatet nå vil bli gjenstand for vesentlige endringer. Parlamentarikerne skal etter sigende være særdeles godt fornøyd. Medlemslandene synes utålmodige etter å få i gang forhandlingene. Derfor går det etter vår vurdering mot et endelig vedtak 18. juni.

Jeg tror, i det klima vi nå beveger oss, at det er viktig at vi på EFTA-siden gjør hva vi kan for å bedre atmosfæren rundt åpningen av forhandlingene. Det er ikke mye vi kan gjøre med selve mandatutkastet nå. Det forestående EFTA-ministermøtet i Gøteborg er en god anledning til å foreta en grundig gjennomgang av de standpunkter som har provosert frem de mest negative reaksjoner på EFs side. Dette er min vurdering av hva vi bør kunne sette oss ned og arbeide med.

Jeg har ikke lagt opp til noen debatt om institusjonelle spørsmål osv. Jeg har følt at det vil føre altfor langt i dagens møte. Det jeg primært ønsker å presentere for komiteen, er arbeidet med overgangsordninger og unntak til morgendagens møte i HLSG. Jeg skal nå gå over til å omtale det.

Utenriksdepartementet har i samarbeid med de nasjonale arbeidsgruppeformennene og de berørte fagdepartementene utarbeidet forslag til norske posisjoner i dette første EFTA-møtet hva gjelder overgangsordninger og unntak. Dette materialet har ligget til grunn for Regjeringens behandling av disse spørsmål i går og i dag, og det er dette jeg skal forsøke å gi en presentasjon av. Det er selvfølgelig et vell av detaljer i dette, og mye teknikk. Jeg har forsøkt å begrense det vesentlig til de områder hvor vi ber om unntak eller overgangsordninger. På noen punkter har jeg allikevel funnet det riktig også å peke på problemstillinger som ligger i kortene, men der vi har valgt ikke å be om unntak og overgangsordninger. Men det er altså ikke noen altomfattende presentasjon av alle de områdene hvor vi sier: Ja, her aksepterer vi EFs regelverk. Det ville føre altfor langt å gå gjennom i dette møtet

(ME) I og med at det er til dels svært tekniske spørsmål vi her behandler, føler jeg et behov for å understreke at det må legges vekt på at de enkelte elementer i forhandlingsgrunnlaget må settes inn i en totalsammenheng. I sum skal jo alle våre forhandlingsposisjoner kunne føre oss så nær de totalmål vi fra norsk side har trukket opp for forhandlingene, som overhodet mulig, og dette legger jeg betydelig vekt på i det daglige arbeidet.

De norske forhandlingsposisjoner som nå legges frem i høynivågruppen, vil måtte gjøres til gjenstand for fornyet gjennomgang og vurdering etter møtene i morgen og overimorgen, og før neste runde 29. og 30. ds i EFTA-kretsen. EFTA skal i forhandlingene - som jeg en rekke ganger har understreket - tale med én stemme og fremme felles forhandlingsposisjoner overfor EF.

De enkelte EFTA-land må derfor regne med å bevege sine posisjoner i forhold til hverandre for å kunne rydde vei for et best mulig felles strategisk forhandlingsutgangspunkt. I denne sammenheng vil det etter en samlet EFTA-vurdering kunne bli behov for ytterligere å skjære ned på listen over overgangsordninger og unntak. Utviklingen av forhandlingsposisjoner vil for øvrig bli en vedvarende prosess, som selvfølgelig vil måtte pågå under hele forhandlingsfasen - og da i et nært samspill mellom Stortingets organer og Regjeringen.

Det er enighet om at en EØS-avtale i størst mulig grad skal bygge på EFs regelverk. Det er samtidig av grunnleggende betydning å ivareta høye krav til helse, sikkerhet og miljø, samt å sikre en bærekraftig utvikling i EØS-området. Dette innebærer at Norge i forhandlingene vil være spesielt oppmerksom på uheldige miljøvirkninger ved gjennomføringen av de fire friheter.

Som en generell regel ved utformingen av norske forhandlingsposisjoner gjelder derfor at de nasjonale tilpasninger ikke skal føre til at hensynet til helse, sikkerhet og miljø svekkes. I de tilfeller der dette ikke er mulig å få til i forhandlingene, følges den hovedregel at EFTA-landene krever overgangsordninger eller unntak inntil EF får brakt sine regler opp på EFTA-nivå.

(ME)

Gjennomgangen av vareområdet - som jo er det desidert største området - viser at Norge uten særlige problemer vil kunne tilpasse seg store deler av EFs regelverk. Det er imidlertid enkelte områder hvor det er nødvendig å vurdere overgangsordninger og unntak. Også her er hensynet til helse, sikkerhet og miljø helt sentralt og vurderes å være av fundamental nasjonal interesse. Norge og EFTA må sikre seg muligheten til å opprettholde eksisterende bestemmelser og krav på disse områdene, samt handlingsrom for å gjennomføre de miljømål vi har satt og til å innføre nye og strengere miljøkrav, og det er Regjeringens utgangspunkt at norske forhandlere skal arbeide for å få nedfelt disse synspunktnee i EØS-avtalens prinsipielle del.

Når det gjelder opprettholdelse av slike høyere standarder, er det viktig i utgangspunktet å skille mellom to ulike innfallsvinkler til problemstillingen:

Det er de områdene hvor man i EF har vedtatt harmonisert lovgivning på fellesskapsplan. Her vil vi måtte forhandle om unntak fra sak til sak for å kunne opprettholde våre høyere standarder. Og så er det de områdene hvor det ikke finnes harmonisert lovgivning på fellesskapsplan; der gjelder Cassis de Dijon-prinsippet - altså: et produkt som er lovlig produsert og omsatt i ett EF-land, skal fritt kunne omsettes i de øvrige land. Artikkel 36 i Roma-traktaten gir mulighet for å unndra visse varer fra prinsippet om fri varesirkulasjon ut fra - som det heter - hensynet til beskyttelse av menneskers og dyrs liv og helse, offentlig moral og sikkerhet, arbeidsmiljø, miljø m.v.

Bruken av Cassis de Dijon-prinsippet er etter Regjeringens vurdering en nødvendig forutsetning for at EFs indre marked skal fungere som ett marked. Dersom en EØS-avtale skal utvikles utover dagens frihandlesavtale, må Cassis de Dijon-prinsippet være inkludert i avtalen.
En står altså her overfor en annen problemstilling enn når det gjelder unntakene fra EFs harmoniserte lovgivning, ettersom det ikke eksisterer noen lovgivning på området. Dersom dette prinsippet får negativ innvirkning på mulighetene for å opprettholde høye miljøvernstandarder, skal Norge innta en kritisk holdning og være beredt til å forsvare nasjonale regler overfor en EØS-domstol.

(ME)

Fellesskapslovgivning for tekniske handelshindringer legger opp til fri sirkulasjon av varer på basis av harmonisering av produktkrav på fellesskapsplan og gjensidig godkjenning av prøvingsresultater, som har vært diskutert tidligere.

De vurderinger som er foretatt, viser stor grad av samsvar mellom de norske bestemmelsene og EFs regelverk på en rekke områder. De skal jeg la ligge, men jeg tar for meg to kategorier.

Først de områder hvor det er registrert avvik i minst tre EFTA-land, herunder Norge - altså at vi har problemer med å tilpasse oss EFs regelverk - og deretter områder hvor det er norske avvik.

De områdene hvor det finnes flere EFTA-land som har samme type problemer, gjelder for kjøretøyers vedkommende typegodkjenning, avgasskrav, herunder avgasskrav til dieselkjøretøyer, sikkerhetsbelter i baksetet, vekt og dimensjonering. Det gjelder jord- og skogbruksmaskiner - typegodkjenning og støynivå for fører. Det gjelder elektrisk utstyr med visse sikkerhetskrav og kontrollordninger, næringsmidler - tilsetningsstoffer, dietetiske matvarer, merking, radioaktivitet i matvarer, keramiske artikler i kontakt med matvarer. Det gjelder kunstgjødsel, det gjelder farlige stoffer/kjemikalier, som klassifisering, pakking og merking av farlige stoffer; vaskemidler finnes der, restriksjoner på markedsføring og bruk av disse, pesticider, plantevernmidler, klassifisering, pakking og merking av farlige preparater. Og på miljøvernsektoren svovelinnhold i visse mellomdestilater, blyinnhold i bensin, støy fra visse typer fly, emballasje for flytende næringsmidler, KFK og halloner som bryter ned ozonlaget.

Det er Regjeringens holdning at forhandlingene bør ta sikte på å opprettholde disse EFTA-ordningene. Hensynet til helse, sikkerhet og miljø er av fundamental nasjonal interesse her. Norge må sikre seg muligheten til å opprettholde eksisterende bestemmelser og krav på disse områder, samt handlingsrom for å gjennomføre de miljømål vi har satt ved innføring av nye og strengere miljøkrav.
På en del av disse områdene er også nye bestemmelser under utarbeidelse eller planlagt i EF. Det vil i forhandlingene være viktig å komme frem til enighet om opprettelse av felles EFTA/EF-prosedyrer for å samarbeide om utviklingen av disse nye reglene, som altså vil bli utviklet før selve EØS-avtalen trer

(ME) i kraft, så de står egentlig i en slags mellomposisjon. På de felt hvor EFTA-landene har strengere bestemmelsr, er det jo vår hovedholdning at der bør EFTA-landenes bestemmelser kunne legges til grunn ved utarbeidelse av nye fellesregler, og jeg tror man gjennom Bergenskonferansen fikk et visst inntrykk av at det er en ganske betydelig bevegelse i EF nettopp i interessen rundt miljø-, helse- og sikkerhetsspørsmål.

Så kommer jeg til feltene med norske avvik. På enkelte områder her er det kun Norge - noen andre steder sammen med andre EFTA-land - som har avvik fra bestemmelsene, og det er her jeg vil gå gjennom og gi en indikasjon på overgangs/unntaksordninger.

Når det gjelder automatisk kjørelys, vil vi nøye oss med brukskrav, ikke overgang/unntak. Når det gjelder trepunkts sikkerhetsbelter i baksetet, vil vi ønske et unntak av hensyn til trafikksikkerheten. Traktorer - der dreier det seg om førervern, støy og akseptabel støy for fører av traktor. Det er igangsatt et arbeid sammen med Kommunaldepartementet for å vurdere disse reglene, og vi antyder her et behov i hvert fall for overgangsordninger. Det er det også andre EFTA-land som ønsker.

Vannkvaliteten er et område hvor Norge ligger klart under den standard EF har satt opp. Man har kanskje notert fra media at EF har tatt opp denne saken med Storbritannia, som de mener ligger klart under på vannkvalitetssiden. Det vil representere et betydelig økonomisk løft å få vårt ledningsnett opp på et tilstrekkelig nivå til å tilfredsstille EFs standarder, og vi mener derfor at det her vil være behov for overgangsordninger, og det igangsettes nå en vurdering for å få et nærmere anslag av hvilke kostnader dette kan dreie seg om for Norges vedkommende.

Vi har spørsmålet om definisjon av alkoholholdige drikkevarer, der våre definisjoner på alkohol slår inn raskere enn EFs. Det er ikke sikkert at dette blir brakt inn i forhandlingene. Dersom dette blir brakt inn som relevant regelverk, vil vi etter Regjeringens vurdering ha behov for et unntak.

Når det gjelder bestråling av matvarer, har Norge særdeles strenge bestemmelser. Vi aksepterer kun bestråling av krydder. Her er det bare Sverige som har tilnærmet like strenge regler, og vi ønsker her unntak for disse bestrålingsreglene - som jo i høyeste grad går på folkehelsen løs, for å si det slik.

På legemiddelsiden dukker det opp to hovedproblemer: Det er spørsmålet om det norske regelverk for behovsprøving av legemidler og Norsk Medisinal-

(ME)

depots monopol. Der er det Regjeringens holdning at vi må gå inn for overgangsordninger. Vi er altså helt alene i Vest-Europa om å ha en slik monopolordning som medisinaldepotet, og vi vurderer det derfor slik at det vil bli meget vanskelig å begrunne dette som en fundamental nasjonal interesse hva gjelder folkehelsen. Når det gjelder behovsprøvingen likeens. Der har vel svenskene dobbelt så høyt antall produkter som vi har. Dette vil jo ikke anfekte vår rett til gjennom godkjenningslister for blåresept å ha styring på utgiftsnivåer osv., men det gjelder rett og slett selve behovsprøvingsordningen. Så vi går på begge disse punkter inn for overgangsordninger, der både behovsprøving og monopol vanskelig kan forsvares ut fra helse, sikkerhet og miljø i en forhandlingssituasjon, men Sosialdepartementet bes - helst innen 1. september - om å foreta en nærmere vurdering av hvorledes en omlegging av begge disse systemene kan foretas.

Emballasje til flytende næringsmidler - det dreier seg bl.a. om spørsmålet om pante- og returordninger osv. for brus, mineralvann og den slags ting. Tilpasning til gjeldende EF-direktiv er ikke ønskelig. En eventuell tilpasning til det nye forslag som ligger på bordet, bør vurderes dersom det vedtas i rådet i sin nåværende form. Norge bør i så fall sikre seg adgang til bruk av miljøavgifter og at nåværende panteordninger kan opprettholdes - og jeg minner her om at Danmark har vunnet en sak for EF-domstolen nettopp om retten til å ha returpanteordninger på mineralvann, øl osv.

Når det gjelder svovelinnhold i visse flytende brennstoffer, mener vi det er behov for en overgangsordning fra norsk side.

Når det gjelder farlig leketøy, har vi bedt en gruppe fra Utenriksdepartementet, Forbrukerdepartementet og Miljøverndepartementet vurdere hvorledes Norge kan sikre adgangen til inngrep mot farlig leketøy - det dreier seg bl.a. om kjemikalielekesett osv., hvor man i EF i dag aksepterer ting som vi helt klart ikke ønsker å akseptere, og inntil videre mener vi det her er behov for unntak.

Teleterminalutstyr: Der er problemet at det norske elnettet ikke har leder for jord, og at vi derfor har behov for andre tekniske løsninger enn EF har i dag. Hvis EFs nye direktiv blir vedtatt slik det nå ligger, er problemet løst. Hvis ikke dette blir vedtatt, vil det her være behov for unntak av tekniske sikkerhetsmessige årsaker.

(GSR)

Når det gjelder krav om prøving av såkalte farlige maskiner innenfor bygg- og anleggssektoren, om dette skal foretas av uavhengige institutter eller være en typegodkjenning på annet vis, står Norge og Sverige her alene om å møte et krav fra LO om prøving av uavhengig institutt. Vi har nå gått inn i en dialog med LO om dette, og dette signaliserer jeg derfor som et problemområde der vi ennå ikke er fremme ved løsninger.

Disse siste momentene som jeg nå har vært innom, er avvik som ikke uten videre kan påregne å få status som felles EFTA-avvik, i og med at vi står alene eller bare sammen med et annet EFTA-land om dette. Vi må derfor legge til grunn svært solide nasjonale begrunnelser for de elementer vi her har plukket ut, men vi mener at det er solide begrunnelser for den listen jeg her meget kortfattet, i forhold til underlagsmaterialet, har gått gjennom. Også på enkelte av disse områdene er EFs regler under utvikling, og her håper vi at vi gjennom en EØS-avtale kan være med på å påvirke dette.

La meg så gå over til en del andre spørsmål. Først statsstøtte - meget kort: Man kjenner EFTAs eget regelverk for statsstøtte - jeg skal ikke utdype det. Det er et mål fra norsk side å redusere den statlige næringsstøtten. Den ser for øvrig ut til å være høyere i EF enn i EFTA samlet sett. Reduksjonen av den handelsvridende statsstøtten er en sentral målsetting for EØS-forhandlingene, og det vil derfor fokuseres på denne delen av statsstøtten. Det er derfor behov for et arbeid i Norge for å trekke skillelinjene mellom hva vi mener er ren regionalpolitikk, og hva som må falle i klassen handelsvridende effekter. Vi forutsetter at autonomien i regionalpolitikken i hovedsak skal opprettholdes. På nasjonalt plan er det derfor etablert en egen arbeidsgruppe for å se nærmere på de grensedragningene jeg har nevnt.

La meg også nevne at Regjeringen i forhandlingene vil gå inn for at støtten til Sydvaranger og Store Norske opprettholdes. Hva gjelder Store Norske er det usikkert om statsstøtteregelverket kommer til anvendelse der, da en EØS-avtale ikke forutsettes å omfatte Svalbard. Dette spørsmålet må vi eventuelt komme nærmere tilbake til senere, men det er den status vi har pr. dato.

Så til spørsmålet om konkurranseregelene, som i substans ikke synes å innebære særlige problemer for Norge. Det er en klar målsetting for forhandlingene å komme frem til felles konkurranseregler som sikrer like konkurranseforhold i hele EØS-området.

(GSR)

Vi bør kunne gå inn for slike regler med effektive kontroll- og håndhevingsmekanismer, fortrinnsvis ved at EFTAs funksjoner styrkes. Forhandlingssituasjonen kan imidlertid selvfølgelig kreve en viss fleksibilitet på det punktet.

De etablerte norske statsmonopolene vil, som det er nevnt i statusrapporten, kunne være et tema her. Det er vår vurdering at de tjener viktige samfunnsmessige interesser, og det er ønskelig å opprettholde sentrale deler av deres virksomhet. Jeg har omtalt Medisinaldepotet allerede og refererer til det. Når det gjelder Vinmonopolet, mener vi at det helt klart står i en særstilling og må opprettholdes, og det vil det bli gitt klart uttrykk for. Monopolenes virksomhet som virker handelsvridende og strider mot de felles konkurranseregler eller den frie varebevegelse, må vurderes oppmyket i lys av de krav som fremkommer under forhandlingene. Det må derfor vurderes hvorledes en omlegging av den praksis som måtte være i strid med konkurranseregelene, kan legges opp. Det kan altså her, selv om man ivaretar kjernen i enkelte av disse monopolene, helt klart være rom for å se på enkeltelementer som gjelder innkjøpspraksis osv., uten at jeg kan si noe mer detaljert om det nå.

Det er fortsatt et mål i forhandlingene å få fjernet anti-dumping-praksis i EØS. Det er her positivt at EF har gitt uttrykk for vilje til å vurdere dette. Men EFTA-landene må være forberedt på å bli stilt overfor klare krav om å sikre effektiv oppfølging av konkurranseregelverket dersom anti-dumping-tiltakene fjernes, og det kan her bli behov for å akseptere en felles opptreden overfor tredjeland. Dette må vurderes i sin tur, og er foreløpig i liten grad presisert fra EFs side. Det er omtalt relativt omtrentlig i mandatutkastet. Utfallet av forhandlingene på dette punktet vil ha nær sammenheng med omfanget av de overgangsordninger EFTA-landene ber om. EFTA må regne med å akseptere en overgangsperiode ved de avviklingsordninger som her innføres.

Neste punktet gjelder offentlige innkjøp. Det synes generelt å innebære fordeler både for norsk næringsliv og offentlig virksomhet å åpne opp for en tilpasning til EFs direktiver for varer samt bygg og anlegg. Når det gjelder de ekskluderte sektorer, som gjelder transport, telekommunikasjoner, energi og vannforsyning, er det ennå usikkert i hvilken utstrekning og på hvilken måte disse direktivene innebærer en reell åpning av innkjøps-

(GSR)

markedene i offshore-sektoren, og vi har her behov for en nærmere klargjøring. Inntil en tilfredsstillende avklaring har funnet sted på dette området, bør man ikke i forhandlingene fra norsk side berøre forhold som omfatter direktivet for offentlige innkjøps virkninger på offshore-sektoren, virkninger for norsk konsesjonspolitikk på sokkelen og andre spørsmål knyttet til organiseringen av virksomheten på sokkelen. Men i utgangspunktet er vi interessert i at avtalen utover direktivet for varer, bygg og anlegg kan utvides til å omfatte direktivforslaget for ekskluderte sektorer.

Når det gjelder fisk og fiskeprodukter, er det ingen endringer i våre holdninger.

Det er det heller ikke når det gjelder landbrukssiden, men bare for å presisere noe nærmere de standpunkter vi fra norsk side har tatt: Man er beredt til å komme frem til en harmonisert og utvidet protokoll 2-liste som innebærer en reell liberalisering av handelen med bearbeidede landbruksprodukter, og man er beredt til å vurdere krav om bedret markedsadgang for konkrete produkter av spesiell interesse for de sydlige EF-land.

På energisiden er vi interessert i en friest mulig handel med energiprodukter i EØS. Når det gjelder relevant regelverk på området, har kommisjonen lagt frem seks direktiver som er vedtatt, og fire som er lagt frem for rådet. Når det gjelder direktivene om beredskapslagre, fellesskapsrutiner ved forsyningskrise og informasjonsutveksling om import av oljeprodukter, vil vi sammen med de andre EFTA-land i utgangspunktet gå inn for at disse ikke anses relevante for en EØS-avtale. Hvis dette ikke fører frem, må vi arbeide for løsninger som ikke binder norsk handlefrihet og disposisjonsrett i eventuelle krisesituasjoner, og jeg viser her til Norges linje i forhold til IEA. De fire foreslåtte direktivene gjelder første fase i oppbyggingen av et indre energimarked i EF som tenkes iverksatt fra 1. januar 1995. På norsk side er vi, med våre spesielle interesser på dette området, interessert i å komme aktivt med i utformingen av dette indre energimarked.

Det var varesektoren. Det som nå følger, er mindre omfattende, men selvfølgelig også viktig. Det gjelder tjenester og kapital.

Fri kapitalbevegelse innebærer i hovedsak at det ikke skal være valutareguleringer som på permanent basis hindrer kapitalbevegelser over landegrensene, og at forskjellsbehandling mellom

(GSR) innledninger og utlendinger hva angår retten til å eie fast eiendom eller selskaper ikke skal finnes.

Ettersom Norge er i ferd med å avvikle sine valutareguleringer - jeg viser der til forslagene i revidert nasjonalbudsjett for i år - anses det på dette området ikke å være behov for overgangs-ordninger eller unntak.

Når det gjelder konsesjonsbestemmelser, er det et grunnleggende prinsipp i Romatraktaten at det er forbudt å diskriminere etter nasjonalitet. I den norske konsesjonslovgivningen er det bestemmelser som har slik forskjellsbehandling.

Spørsmål knyttet til etableringshindre/ konsesjonsordninger bearbeides av en interdepartemental arbeidsgruppe som har lagt frem et visst underlags-materiale for Regjeringens bearbeiding av dette nå, men her vil arbeidet måtte fortsette. Følgende synspunkter fra Regjeringen legges til grunn i møtene med EFTA nå:

En må på norsk side være innstilt på å vurdere en omlegging av de konsesjonsbestemmelser som forskjellsbehandler utlendinger i forhold til norske borgere.

For finansinstitusjoner legges til grunn flertallsbeslutningen ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 31 for 1989-90 om strukturpolitikken i finansmarkedet. Både når det gjelder finans-institusjoner og det øvrige sett av konsesjons-bestemmelser, skal det arbeides med sikte på å klar-gjøre mulighten for å samordne forhandlingsposisjonene spesielt med Sverige og Finland. Vi vet at vi har svært mange sammenfallende, om ikke alltid helt like-lydende, men dog sammenfallende, bestemmelser med disse to landene. Vi vet lite om hvilke tanker man her konkret har gjort seg, men alle de tre landene har flagget dette som problemområder i forhandlingene så langt. Her ønsker vi derfor et spesielt tett samarbeid med Sverige og Finland.

På de områder hvor det er unntak i EF fra de alminnelige prinsippene som er nevnt over, eksplisitt eller gjennom manglende håndhevelse, og det finnes også i høyeste grad - særlig gjelder dette transport, energi og fisk - er det ikke grunn for Norge til å gå lenger i liberaliserende retning enn EF om vi ikke av andre grunner skulle ønske å gå lenger.

Tilpasning av konsesjonsreglene må ses i lys av hvilke økonomiske sektorer som omfattes av den totale avtalen.

Alminnelige konsesjonsbestemmelser av ikke-diskriminerende karakter er ikke i strid med EFs regler og kan opprettholdes. Her kan det også tenkes innført

(GSR)

nye regler, og dette er av de ting vi nå vurderer. Jeg nevner som eksempel at man enkelte steder har eierbegrensninger når det gjelder hvor mye en enkelt eier, enten det er innlending eller utlending, kan eie, f.eks. en 10 pst. klausul for det, hvor man også søker å se eiere som danner et nettverk - dog forsøkt skjult - ved å prøve å avsløre denne type nettverk. Vi vet at det er flere land som har denne typen bestemmelser, og dette er nå et arbeid vi går nærmere inn i.

Konsesjonspolitikken i petroleumssektoren må vurderes nærmere før behovet for eventuelle overgangsordninger eller unntak kan avklares. Vi må se i hvilken grad dette i det hele tatt bringes inn i forhandlingene.

Så til de finansielle tjenestene. Det indre marked i EF vil åpne for frihet til etablering og tjenesteyting over landegrensene for bankvirksomhet, herunder betalingsformidling, forsikring og verdipapirhandel. Denne friheten bygger på prinsippene om hjemlandskontroll, harmonisering av tilsynsregler og gjensidig godkjenning av tilsynsregler og kontrollordninger.

I St.meld. nr. 31 om strukturpolitikken har Regjeringen foreslått at det åpnes adgang til gjensidig filialetablering under forutsetning av gjensidige kontroll- og tilsynsordninger, og når dette nå har fått gjennomslag i Stortinget, er det ikke behov for overgangsordninger eller unntak på dette punktet.

På skipsfartsområdet anses det ikke å være behov for overgangsordninger eller unntak ut fra det regelverk EF i dag har. Det er en stor debatt i gang om hva man eventuelt kan komme til å gjøre i fremtiden, men på det punktet er ikke ting fastlagt ennå.

På luftfartsområdet vedtok EF i 1987 en rekke bestemmelser om konkurranseregulering, billettpriser, kapasitetsdeling og markedsadgang. I 1989 ble det også vedtatt nye og mer liberale regler for utstedelse av tillatelse til interregional ruteflyving.

Av forhandlingstaktiske grunner og på bakgrunn av vårt SAS-samarbeid bør Norge og Sverige - formoder vi - inntil videre kreve tilsvarende unntak som Danmark har, dvs. at ruter mellom regioner i Norge og hovedflyplasser i EF unntas fra regelverket om

(GSR)

opprettelse av interregionale ruter. Det legges til grunn at spørsmålet bortfaller når EF treffer sine forventede beslutninger.

Når det gjelder rutekonsesjoner, legges intensjonene i St.meld. nr. 26 for 1986-87 til grunn for norske EØS-holdninger. I meldingen ble det i denne forbindelse uttrykt at det er "nødvendig at vi i Skandinavia søker å tilpasse oss utviklingen", og det er da Europa man snakker om. Stortinget hadde ingen merknader til dette, og dette bygger Regjeringen på.

EF-kommisjonen har lagt frem forslag til prosedyrer for å sikre at medlemslandenes forhandlinger om luftfartsavtaler med tredjeland følger felles prinsipper og retningslinjer. I et samarbeid med EF vil EFTA-landene stå fast på sin autonomi i forhold til tredjeland, men vil være beredt til å vurdere en pragmatisk samordning av tredjelandspolitikken i den grad det er nødvendig for at en EØS-avtale skal fungere. Det anses ikke å være behov for overgangsordninger eller unntak i forhold til gjeldende regelverk.

(SL) Når det gjelder veitransport, tror jeg jeg helt kort vil si at vi ikke finner behov for overgangsordninger eller unntak, bortsett fra på ett punkt som gjelder direktiver for kjøretøykontroll. Der har EF et vesentlig strengere regelverk enn vi har, med faste tidsintervaller for teknisk kontroll av alle typer kjøretøyer. I Norge er det verken bestemmelser om hva som skal kontrolleres periodisk, eller hyppigheten av slike kontroller. Vi har rett og slett ikke et slikt system. Her vil det være behov for å be om overgangsordninger. Samtidig vil vi utrede spørsmålet om f.eks. å la autoriserte bilverksteder foreta kontrollen, inkludert det vi mener bør bygges inn: en miljøkontroll - dette med utslipp osv.

På teletjenestesiden er forhandlingsposisjonen følgende:

- eneretten opprettholdes for offentlige telenett og teleforbindelser - det er uproblematisk,
- eneretten for dataoverføringstjenestene datex og datapak opprettholdes i en overgangsperiode. Det forutsettes at et landsomfattende nett-tilbud sikres etter overgangsperioden,
- eneretten for rent videresalg av kapasitet i leide linjer opphører fra 1. januar 1993, samtidig med den tilsvarende avregulering i EF.

Når det gjelder audiovisuelle tjenester, er det et grunnleggende problem at EFTA-landene ønsker at Europarådets konvensjon om fjernsyn over landegrensene skal være forhandlingsgrunnlag, mens EF ønsker sitt eget TV-direktiv lagt til grunn. Bare Europarådets konvensjon åpner for forbud mot alkoholreklame i kabel-TV, i tråd med norsk lovgivning. Det er et felles EFTA-ønske at Europarådets konvensjon legges til grunn for samarbeidet, og dette vil være den norske holdning. Dersom man etter hvert beveger seg mot at EFs direktiv legges til grunn, vil vi stå fast på å kreve unntak fra adgangen til å reklamere for alkohol. Det er anledning til å forby tobakksreklame. Det legges for øvrig til grunn fra norsk side at kulturelle støtteordninger som er begrunnet i nasjonal kultur og nasjonalt språk, må kunne opprettholdes.

Så spørsmålet om fri bevegelse av personer. Det er av grunnleggende betydning i forhandlingene. En eventuell norsk tilpasning vil i hovedsak måtte skje på områder som arbeidsinnvandring, sosiale rettigheter, utdanning og kvalifikasjoner.

Når det gjelder spørsmålet om selve arbeidsmarkedet, har det vært vårt utgangspunkt at vi vil opprettholde visse former for begrensning av og kontroll med arbeidsinnvandringen. Dette er et synspunkt som vi står fast på, og som vi har fått et brukbart gjen-

(SL) nomslag for i de foreløpige EFTA-posisjoner som - med visse sikkerhetsklausuler - ligger innenfor dette systemet, med overvåkningsordninger som gir mulighet til å gripe inn dersom ekstraordinære situasjoner oppstår i enkelte regioner eller enkelte deler av arbeidsmarkedet, og mulighet for unntak for innvandring som kan utgjøre en sikkerhets- og helsemessig risiko.

Vi vil i alle fall trenge en tilpasningsperiode i forhold til det regelverk vi fra norsk side - med støtte av andre EFTA-land - ber om å få. Jeg har tidligere redegjort for særposisjoner for Sveits, Lichtenstein og Island.

Arbeidsmarkedet. Her kan det bli behov for en tilpasning når det gjelder å gi norske borgere rett til å ta med seg sin arbeidsledighetstrygd i 3 måneder mens de søker arbeid i et annet EØS-land. Nåværende plikt til å ta tilvist arbeid endres ikke. Vi anser altså at disse spørsmålene ikke bør representere noe stort problem i forhandlingene. Våre ordninger må selvfølgelig utformes slik at misbruk i minst mulig grad kan oppstå, og der er nettopp plikten til å ta tilvist arbeid den skranke som det etter Regjeringens vurdering er viktig å stå fast på.

Retten til å kreve norske lønns- og arbeidsbetingelser ved entrepriser som utføres i Norge, synes å være slått fast i en nylig avsagt dom ved EF-domstolen. Kravet til nasjonale lønns- og arbeidsbetingelser gjelder også ved midlertidig arbeid, uansett varigheten. Dette skulle tilsi at vi ikke har behov for overgangsordninger eller unntak fra norsk side på dette området.

Når det gjelder trygderettigheter, tror jeg ikke at jeg skal gå så mye i detalj på det nå. Jeg kan ikke se at vi står overfor noen spesielle problemer foreløpig. Vårt norske trygdesystem diskriminerer ikke etter nasjonalitet. Det er basert på opparbeidede rettigheter i Norge. I spørsmålet om å kunne ta med seg rettigheter ut av landet, er det behov for visse grensedragninger i forhold til den kommunale sosialstøtten. Dette arbeider vi nå videre med. Her er det for øvrig nedsatt en egen EFTA/EF trygdegruppe under arbeidsgruppe 3 som ser nærmere i detalj på disse spørsmålene.

Utdanning og kvalifikasjoner. Der er hovedprinsippet i EF gjensidig godkjennelse. Prinsippet om gjensidig godkjenning bør vi på norsk side kunne godta, men vi vil ha behov for å drøfte yrkene enkeltvis, fordi vi kan ha problemer f.eks. på helse- og veterinærsektoren. Vi har allerede innen EFTA signalisert behov for nærmere utredning og eventuelle overgangsordninger på disse områdene. Når det gjelder håndverksfagene, vil jeg nevne at land som Tyskland, Sveits og Østerrike har en meget sterk tradisjon for å holde høy kvalitet

(SL) på denne utdanningen. Vi er i forhold til helse- og veterinærsektoren innstilt på at Norge bør kunne stille krav til språkkunnskaper, slik at vi sikrer oss at en norsk pasient blir behandlet av en lege som kan snakke i hvert fall ett av de norske målfører - uten å gå inn i en aktuell avisdebatt om disse spørsmål. Jeg vil tro at det er et standpunkt som de fleste andre land vil være enig i.

Til slutt, de tilgrensende områdene. De omfatter tiltak som bare i noen grad direkte springer ut av det indre marked og de fire frihetene. Det er her vesentlig tale om politikk og tiltak som skal støtte opp om det indre markeds funksjoner.

Kommisjonen har under de oppklarende samtalene uttalt at bare deler av de tilgrensende områdene er å betrakte som nødvendige elementer i en EØS-avtale. Disse er deler av miljø- og sosialpolitikken, samt selskapsrett og statistikk. For øvrig tenker man seg å forhandle på ad hoc-basis.

Kommisjonen har ikke fremsatt konkrete forslag når det gjelder økonomisk og sosial utjevning, altså de regler som eksisterer innad i EF. Så det har vi ikke tatt stilling til nå.

EFTA-landene har gitt uttrykk for ønske om å utvikle et bredt og omfattende samarbeid på tilgrensende områder. Vi bør være oppmerksom på at på disse områdene, som i forhandlingene for øvrig, vil et godt forhandlingsresultat være avhengig av at EFTA-landene kan enes om et balansert forhandlingsopplegg, et opplegg som ikke fra EFs side oppfattes som ensidig og selektivt. Kommisjonens mandatforslag kan også forstås slik at omfanget av og vilkårene for samarbeidet med EFTA-landene på disse felter vil bli sett i sammenheng med i hvilken utstrekning de fire friheter kan gjennomføres i EØS.

På de tilgrensende områdene er det i hovedsak ikke behov for overgangstid eller unntak. Tilpasning vil kunne finne sted når det gjelder små og mellomstore bedrifter, utdanning, turisme og katastrofeberedskap ved at fagmyndighetene påtar seg visse merkostnader. Vi anser ikke dette for å være uoverstigelige problemer. Tilsvarende gjelder statistikksamarbeidet, som likevel vil kreve overgangstid på grunn av betydelig omlegging i selve statistikkproduksjonen. Her er det av tekniske årsaker behov for overgangstid.

Fagmyndighetene er innstilt på praktiske og juridiske tilpasninger, bl.a. til regler som er strengere i EF på området selskapsrett. Her vil det kreves omfattende tekniske endringer på norsk side.

(SL) Det er nedsatt to utvalg for å vurdere revisjon av henholdsvis aksjelov og regnskapslov. Her vil overgangstid kunne bli nødvendig av tekniske årsaker. På det sosialpolitiske området kan vi konstatere at EFs regler om arbeidsmiljø og sikkerhet på en del felter er mer spesifikke og detaljerte enn våre. De skulle derfor ikke by på problemer, da det er brukbare standarder. Når det gjelder forbrukervern, har vi visse spørsmål og behov for visse overgangsordninger når det gjelder villedende forretningsmetoder, utvidelse av angrefristlov til tjenestesektoren, samt visse regler for elektronisk betalingsformidling. På miljøvernsiden vil det være behov for at Norge slutter seg til Washington-konvensjonen om internasjonal handel med truede dyrearter - hvor EF har et bedre miljøregelverk enn oss, for å si det på den måten - og fugledirektivet, som EF har sluttet seg til, samt direktivet om industriulykker og beredskap. Det refererer seg til Seveso-ulykken og EFs oppfølging etter den.

Overgangstid vil, eventuelt kan, også bli nødvendig i enkelte miljøvernspørsmål. Jeg har nevnt vannkvalitet, det dreier seg om strålevern og om Basel-konvensjonen.

Det vil bli behov for - i hvert fall slik vi foreløpig vurderer dette - unntak når det gjelder personvernregler ved innsamling av statistikk, arbeidstakerrepresentasjon i bedriftenes styrende organer, urimelige avtalevilkår på forbrukersektoren, og visse regler for notifisering av nasjonale tiltak på miljøområdet, samt asbestregler. Det er i første rekke knyttet til varesektoren, der Norge har meget strenge regler for omsetning av slike varer. Og som jeg sa tidligere, er vår holdning at for varesektoren skal vi stå fast på det regelverket vi har. Det vil på en del av disse områdene være behov for ytterligere avklaring med EF før eventuelle krav om unntak endelig anmeldes.

Så bioteknologiområdet. Spørsmålet om norsk holdning til EFs regelverk på dette området vurderes i det pågående arbeidet med stortingsmeldingen om bioteknologi, og dette arbeidet er som kjent ennå ikke avsluttet. Vi hadde en runde i spørretimen sist om potetspørsmålet, og jeg vil vise til hva landbruksministeren der pekte på, nemlig at Bioteknologiutvalget, som la frem sin innstilling i oktober 1988, påpekte at eksisterende norsk lovgivning ikke fullt ut kan dekke spørsmålet om utsetting av genmodifiserte organismer, og at man derfor fremmer forslag om utarbeidelse av et nytt lovverk. Regjeringen vil i sin stortingsmelding om bioteknologi støtte dette synet.

(SL) Jeg skal ikke på nytt gå gjennom EFs ulike direktiver på dette kompliserte området, men gå rett på det som er vår anbefaling, nemlig at Norge ønsker streng kontroll med hvilke organismer som skal kunne settes ut i norsk natur. Under forhandlingene må dette anmeldes som et problem for Norge som vil betinge unntak, avhengig av endelig utforming av det norske lovverket sett i forhold til endelig utforming og praktisering av EFs direktiv på dette området.

For øvrig vil vi på det nåværende tidspunkt innad i EFTA og i forhandlingene med EF senere vise til det arbeidet som pågår med bioteknologimeldingen. Men jeg håper jo at det skal være avsluttet før vi sitter ved forhandlingsbordet. Jeg går ut fra at man har forståelse for at jeg ikke kan gå mer i detalj om dette før bioteknologimeldingen er ferdig. Men hovedholdningen er her anmeldt.

Helt til slutt må jeg få lov til å si at jeg har hatt et ganske sterkt kjør fra pressen om hvilke unntakslister Norge nå legger frem, og hvilken omtale statsråden kan gi av dette. Mitt svar er og vil fortsette å være at dette kommer jeg ikke til å gi noen offentlig omtale av før EFTAs forhandlingsposisjoner er avklart, slik at EFTA kan snakke med én stemme, og disse forhandlingsposisjonene er presentert ved forhandlingsbordet overfor vår forhandlingsmotpart. Jeg tror det ville skape et særdeles dårlig forhandlingsklima om vi fra norsk side gikk aktivt ut og offentliggjorde disse tingene på et slikt stadium i EFTAs interne arbeid og på et slikt stadium overfor EF. Nå er vi på vei inn i selve forhandlingssituasjonen, og jeg vil derfor så sterkt jeg kan, understreke at de posisjoner og vurderinger som her er referert som vårt første bud og vår første fase innad i EFTA, det blir å betrakte som fortrolig informasjon i denne komiteen, og jeg vil overfor pressen kun omtale teknikken i disse spørsmålene - hvorledes fremdriften nå blir på dette.

KOMITEENS LEDER: Takk skal du ha. Da er ordet fritt til spørmsål og kommentarer.

(ME)

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Det var jo snakk om iallfall to av våre monopoler her. Det ene var Medisinaldepotet og det andre Vinmonopolet, og så vidt jeg forstår, skulle vi der stå på for å få opprettholde disse monopolene. - Eller det var muligens for Medisinaldepotets vedkommende snakk om en overgangsordning? Det er vel helt enestående, så vidt jeg vet, at man har et medisinaldepot, så denne særnorske ordningen vil vel få veldig liten støtte i EF, vil jeg tro, og det er jo vanskelig å påvise at man egentlig skulle ha noen fornuftige grunner til å ha et importmonopol for medisin.

Når det gjelder Vinmonopolet, er jo det egentlig tre monopoler: Det er et importmonopol, det er et engrosmonopol og det er et detaljist-monopol. Og det skulle vel ikke være noe problem for Norge ut fra avholdspolitiske synspunkter å avskaffe Vinmonopolet som importmonopol og som engrosmonopol, så lenge man kan opprettholde monopolet i detaljistleddet. Så jeg går ut fra at det må være et fornuftig opplegg i forbindelse med forhand-lingene at man i og for seg begrenset dette monopolet så langt det er avholdspolitisk tjenlig, nemlig til detaljistleddet.

Bare noen små spørmsål til: Vi har bestemmelser om flaskestørrelser og vi har en øllov - altså disse begrensningene når det gjelder bruk av flaskestørrelser. Vil vi forsøke også å opprettholde dem, eller vil vi der kunne tilpasse oss europeiske standarder?

Jeg har også følelsen av at det forbudet mot tilgift som vi har i markedsføringsloven - altså at man får noe på kjøpet - det er hoss oss å betrakte som villedende markedsføring, fordi nordmenn stort sett blir helt forvirret når de hører at de får noe gratis. Jeg forventer ikke å få svar her, men jeg har en fornemmelse av at det foreligger en dom i EF-domstolen som stiller seg svært negativ til forbud mot tilgift, og at man derfor vil gå inn for å akseptere det som et ledd i vanlig markeds-føring. Vi har altså et forbud mot tilgift.

Når det gjelder konsesjonsbestemmelsene, er det et spørsmål som det kunne være interessant å få avklart, og det er om EF-borgere som kommer til Norge, skal ha krav på ikke-diskriminerende behandling når det gjelder kjøp av fritidseiendommer -

(ME) om det for så vidt skal anses som en naturlig følge av at man har et fritt arbeidsmarked, at man ikke bare skal ha rett til å kreve å få kjøpe fast bolig, men også at rekreasjonsformål er en del av det frie arbeidsmarked, slik at man faktisk skal likestilles med nordmenn når det gjelder retten til å kjøpe fritidseiendom. Jeg vet at danskene har en konflikt gående med EF på det området.

Og så er det endelig et spørsmål til, og det er: Er det på tale at man for å kunne nyte godt av frihandel i EF, også må forplikte seg til å yte noe i EFs regionale politikk - altså betale noe for Hellas og Portugal osv. - at vi skal delta i det gamet?

BJØRN TORE GODAL: Jeg forstod det slik på handelsministeren at spørsmålet omkring nasjonale konsesjonsordninger - og særlig på eiersiden - fortsatt var gjenstand for behandling. For meg er det kanskje noe oppsiktsvekkende, fordi hvis en går inn i første runde i EFTA uten å ha tatt standpunkt til det, kan man jo risikere at det er for sent hvis man velger å forfølge en sånn linje - særlig hvis det bare er to møter som gjenstår. Er det da riktig å si at Regjeringen pr. dags dato ikke har gjort seg opp en oppfatning om hva man mener på dette punkt, med unntak for det som står i strukturmeldingen? Det er i så fall etter mitt skjønn ingen særlig ballast å ha med seg inn i den prosessen vi starter allerede i morgen. Og hvis svaret på det er bekreftende, er det da slik at vi i neste runde får en framstilling av hva som er Regjeringens politikk på dette området - når man altså har forhørt seg i Finland og Sverige?

Det andre er for så vidt i tilknytning til Fridtjof Frank Gundersens spørsmål. Jeg forstår det slik at statsmonopoler i sin alminnelighet er det ikke noe forbud mot, verken i EF eller andre steder, uansett begrunnelse, så lenge de er ikke-diskriminerende i forhold til nasjonalitet. Jeg skjønte derfor ikke helt forskjellen på Medisinaldepotet og Vinmonopolet i en slik sammenheng. Hvis det er slik at Stortinget av en eller annen grunn står på det standpunkt at vi skal ha et statsmonopol som heter Medisinaldepotet, må det være like uproblematisk i utgangspunktet som ethvert annet statsmonopol, herunder Vinmonopolet. Jeg vil gjerne få en bekreftelse på at det er riktig.

(ME) SIGBJØRN JOHNSEN: Handelsministeren var jo så vidt det var inne på en del av de forslag eller utredninger som ligger i Revidert nasjonalbudsjett - spesielt det som går på nedbygging av valutaregulering og liberalisering av kapitalbevegelser, og sa at det på det området ikke var behov for unntak eller overgangsregler. De innspill som nå ligger i revidert nasjonalbudsjett, reiser jo veldig mange spørsmål. Jeg kan nevne tre:

Det ene er at en gjennom en utstrakt liberalisering av kapitalbevegelser og nedbygging av valutareguleringer fraskriver seg muligheten til å bruke renten som et selvstendig virkemiddel i penge- og kredittpolitikken. Med andre ord: En må til enhver tid på en måte innpasse seg det internasjonale rentenivå på godt og vondt. Det betyr vel òg at en samtidig legger veldig klare begrensninger når det gjelder hva en kan drive av nasjonal penge- og kredittpolitikk.

Det tredje punktet er jo at det òg i sin tur - og det er for så vidt bekreftet i Revidert nasjonalbudsjett - kan begrense de muligheter vi har i gitte situasjoner til å bruke finanspolitikken aktivt, f.eks. i en situasjon med høy ledighet. Det står òg i Revidert nasjonalbudsjett at i denne EØS-prosessen en nå går inn i, vil det stilles få formelle krav til skatteharmonisering. Men et spørsmål som ganske raskt melder seg, er jo hvilke bindinger vi f.eks. vil legge på muligheten til å drive en selvstendig skattepolitikk, f.eks. i beskatningen av kapitalinntekter - for å ta et eksempel - hvis vi skal forhindre at kapitalinntekter flyter ut. Altså med andre ord at det kan bli et krav i forhold til norsk skattelovgiving at vi har minst like lave satser på f.eks. beskatning av kapitalinntekter som et eller annet land innenfor EØS-systemet. Så det som for så vidt er min anførsel her, er at det vil jo være nokså avgjørende hva Stortinget nå sier og hva Stortinget på en måte vil ha av innspill i forbindelse med de konkrete ting som ligger i Revidert nasjonalbudsjett. Nå er det ikke Stortingets rolle å blande seg opp i valutapolitikken - det er Regjeringens bord - men jeg vil si at det ligger såpass mange interessante og vidtgående innspill i Revidert nasjonalbudsjett at man må stille spørsmålet om det er en holdning at man nå vil avvente hva Stortinget eventuelt måtte komme fram til i denne sammenhengen, før en på en måte går inn for fullt i den prosessen i grunnlaget for EØS. Det var det ene.

(ME) Det andre er jo at vi i EFTA har ett land som er litt spesielt på det området - det er Sveits. I EF-systemet har vi et annet land som er like spesielt - det er Luxemburg. Og det blir jo et spørsmål i denne prosessen hva f.eks. Sveits krever av unntak. Jeg tror at en har veldig få forhåpninger om at Sveits på en måte vil oppgi innsynsretten når det gjelder kreditt og avkastning på kreditt og hele den siden, der Sveits har lang tradisjon og kultur som et helt spesielt land. Spørsmålet er for så vidt: Har en noen følelse av så langt at Sveits vil forbeholde seg retten til å føre videre sin politikk i forhold til bankvesenet og hemmeligholdelsen rundt utlendingers forhold i sveitsiske banker? Og hva er EFs holdning når det gjelder dette? Har en noe begrep om Luxemburg på en måte vil sette mye inn på å beholde sin særstilling innenfor EF-systemet når det gjelder å være EFs svar på Sveits?

Avslutningsvis: Vi legger i Revidert nasjonalbudsjett opp til at en skal utvide skattekontrollen og gå fra lisens- til rapporteringsplikt. Jeg var i nærheten av en sak i Europarådet om en skattekonvensjon, hvor ingen EF-land så langt har skrevet under, bl.a. fordi Luxemburg nekter å underskrive. Så det jeg vil si, er for så vidt at det reiser seg en rekke spørsmålsstillinger på dette området, og jeg tror det er mange uklare ting, og i hvert fall vil det være min holdning at en iallfall avventer behandlingen i Stortinget når det gjelder Revidert nasjonalbudsjett før en er så skråsikker på dette området.

TORA AASLAND HOUG: Veldig kort. Jeg skal ikke her utdype vår generelle skepsis til en del av dette; det er velkjent hva SV mener f.eks. om liberalisering av kapitalbevegelser. Vi hadde en omfattende diskusjon om det i Stortinget forleden når det gjaldt strukturmeldingen. Men vi er jo mest bekymret på det punktet.

Det som ennå er uklart for meg, det er når handelsministeren snakker om at grunnlaget for mandatarbeidet er skjerpet inn og at unntak ikke

(ME) lenger skal gjelde horisontale regler - og hun nevnte Cassis de Dijon-prinsippet spesielt. Samtidig vil vi jo være blant dem som oppfordrer handelsministeren og hennes regjering til så mye som mulig å stå på de krav som hun har listet opp en del av - som krav til høy standard når det gjelder helse, sikkerhet og miljø. Men for meg er det litt uklart hvor disse konfliktområdene vil komme. Er det slik at Cassis de Dijon-prinsippet må gjelde, at en ikke kan akseptere noe unntak her, eller vil man fremdeles ha områder hvor man kan komme gjennom og nå fram med - spesielt da på Norges side - høye krav til helse, sikkerhet og miljø?

Jeg skal som sagt ikke utdype den skepsisen vi har til mye av dette, bare presisere at den er til stede, og at vi selvsagt kommer til å ta dette opp når saken kommer til åpen behandling i Stortinget.

Når det gjelder akkurat dette tilleggs-spørsmålet som Gundersen reiser, vil jeg gjerne spørre om ikke dette har å gjøre med etiske regler for økonomisk adferd og forretningsførsel, at det er en form for korrupsjon - hvis man trekker det langt nok - når man gir en gave for å få folk til å kjøpe noe eller få folk til å gjøre noe. Finnes det innenfor det området man nå diskuterer, noen aktivitet i forhold til dette med etiske regler for å unngå korrupsjon?

(KML)

JAN PETERSEN: Bare et par korte bemerkninger. Vi fikk en meget omfattende redegjørelse fra handelsministeren, og allikevel følte jeg at hun bestrebet seg på å holde omfanget av redegjørelsen nede. Det illustrerer også det mangfoldet av problemstillinger vi nå står overfor. Det betyr at vi er i en situasjon hvor vi er nødt til å holde den politiske viljen klart for oss og nettopp begrense unntakene til de områdene hvor det virkeliger vesentlig med opprettholdelse, og hvor det er rimelig å få gjennomslag for dem.

Slik jeg oppfattet denne redegjørelsen, var det rimelige og gode avveininger som her lå bak det man valgte å kjøre frem, og jeg har ikke noen særlige problemer med å stille meg bak dem. Men det er vel også slik, som handelsministeren nevnte, at vi nå går inn i en fase hvor man skal søke å nå frem til omforente EFTA-løsninger, og hvor det vel er viktigere enn noensinne å holde klart for seg at det er Regjeringen og bare Regjeringen som forhandler, og som må ta de avveiningene som må tas når man skal bearbeide disse standpunktene videre frem til ett EFTA-standpunkt. Jeg har lyst til å nevne det, fordi det er så lett å grave seg ned i hver enkelt av de svært mange og viktige problemstillinger som vi her står overfor. Det er viktig i seg selv, men vi må holde målet klart, nemlig å nå frem til felles EFTA- holdninger. Vi må kunne greie å holde momentum i denne saken.

CARL I. HAGEN: Først en kommentar og så to korte spørsmål.

Jeg er veldig glad for at handelsministeren ikke ville la dette tilflyte noen offentlighet. Jeg tror det ville latterliggjøre oss selv, når vi ellers hevder at vi skal prøve å få begrenset antallet unntak. Denne listen var meget, meget lang, og en god del av dem kunne etter min oppfatning vært fjernet.

Så et spørsmål som handelsministeren ikke gikk inn på - institusjoner: Er Regjeringen i prinsippet innstilt på å akseptere at EFTA lager en institusjon på toppen som kan forhandle og samarbeide med EF - en institusjon i EFTA-sammenheng som bygger på over-nasjonalitetsprinsippet - som derved kan sikre at det når man har fått i stand en EF/EFTA-avtale på et område, blir gjennomført i alle EFTA-land? Er det Regjeringens syn at det er prinsipielt akseptabelt med et slikt overnasjonalitetsorgan for å være en troverdig partner for EF, eller er Regjeringen ikke innstilt på et slikt organ? Det skulle være et enkelt og greit spørsmål å få et ja eller nei på.

HEMMELIG

(KML) Spørsmål 2 gjelder konsesjonsloven, og ikke-diskriminering. Er det Regjeringens syn at dette også skal gjelde for virksomhet innenfor landbruket? Nå tenker jeg altså ikke akkurat på handel med landbruksvarer, men hvis en person fra et annet land ønsker å kjøpe en norsk jordeiendom, og tilfredsstiller alle de andre kravene, til kunnskaper osv, vil da den adgangen bli imøtekommet, slik at dyktige, rasjonelle, velutdannede matvareprodusenter i andre land som tror de kan gjøre det bra her oppe, får anledning til å etablere seg uten å bli straffet fordi de ikke er fra Norge?

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Jeg har bare lyst til å understreke at selv om en selvfølgelig skal gi uttrykk for at målsettingen er klar, og en skal vise politisk vilje til å finne fram til løsninger, er det viktig at en ikke i utgangspunktet spiller fra seg de mulighetene en har til å få helt nødvendige unntak og overgangsordninger, som nå handelsministeren har redegjort for. Jeg synes det er viktig at en her er klar over at vi er nødt til å ivareta fundamentale nasjonale interesser.

Når det gjelder kapitalbevegelser og valutarestriksjoner, som har vært et tema i Stortinget, og som kommer til å være det fremover, vil også jeg understreke betydningen av at en setter det inn i en sammenheng - skattekontroll er et vesentlig element, og kapitalflukt - vår mulighet til å drive en selvstendig økonomisk politikk bør understrekes.

Til slutt, fordi Hagen her tar opp spørsmålet om overnasjonalitet i EFTA: Det er jo så populært for tiden å snakke om overnasjonalitet i alle internasjonale organer - nå også i EFTA. Jeg vil se det som en forutsetning at en ikke utvikler overnasjonalitet i tradisjonell forstand i EFTA. Det er forutsetningen, slik jeg har oppfattet det, at en EØS-avtale skal baseres på enstemmighet fra EFTA-landenes side.

SVEIN ALSAKER: Et spørsmål når det gjelder konsesjonstildelingen på norsk kontinentalsokkel: Er det en forutsetning at man fortsatt skal kunne spesialbehandle de tre norske selskapene slik som nå? Vil vare- og tjenestemarkedet være helt fritt? I dag er jo situasjonen den at vi har store vanskeligheter med å komme inn på det britiske markedet. Hvilke krav vil vi stille i den sammenheng? Det er jo i praksis et viktig tema.

(KML)

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: En kommentar til det Tora Aasland Houg trakk inn, og som hun sa at SV legger veldig vekt på, nemlig at vi forplikter oss til å frigjøre kapitalbevegelsene. Det er jo på det rene at vi - jeg tror det er fra 1. juli - så å si på eget initiativ og for så vidt uten tanke på EF, vil frigjøre våre kapitalbevegelser temmelig totalt. Begrunnelsen er, så vidt jeg har sett av disse utredningene, at man faktisk har innsett at det i vår moderne tid er helt umulig, om man aldri så gjerne vil, å regulere kapitalbevegelser på tvers av landegrensene. Det har noe med opsjoner å gjøre, med valutaskatter, terminhandel og internasjonale konserners faktureringer. Det er en rekke grunner til at det faktisk er umulig, og jeg må nesten advare SV mot å bygge sin argumentasjon mot EF-tilknytning på det som gjelder kapitalbevegelser, hvor samtlige utredninger viser at det er rent valutateknisk umulig i dag å regulere dette markedet.

Så til Bjørn Tore Godal: Jeg tror man i dag, etter de rettsavgjørelser som er truffet i EF-domstolen, må akseptere at man overhodet ikke godtar handelsmonopoler lenger. Slik artikkel 37 i Roma-traktaten er formulert, kan det tyde på at det kan godtas, bare det tilpasses slik at det ikke virker diskriminerende, men så vidt jeg har forstått de siste avgjørelsene i EF-domstolen, må man gå ut fra at kravene til monopolenes omforming er så sterke at de i realiteten må avskaffes.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Først til Fridtjof Frank Gundersen og spørsmålet om forskjeller Medisinaldepotet/Vinmonopolet. Jeg vil presisere at når det gjelder Medisinaldepotet, ønsker vi ikke unntak, men vi arbeider med overgangsordninger og ulike utforminger av dette. På det punktet har vi da bedt Sosialdepartementet ta en gjennomgang og se på ulike systemer for en overgang.

Når det gjelder Vinmonopolet, er det de helsemessige faktorene som ligger til grunn, i forhold til befolkningens totale forbruk av alkohol, og den styring - som enkelte vil kalle det, andre vil sikkert finne andre navn på det - som foregår gjennom det faktum at vi har et vinmonopol.

For Medisinaldepotets vedkommende mener vi at det ikke er mulig å stå oppreist i internasjonale forhandlinger og forsvare dette ut fra en helsemessig begrunnelse. Norge er det eneste vesteuropeiske landet som har et medisinaldepot, og det skal veldig godt gjøres å si at vår folkehelse er vesentlig bedre enn f.eks. den svenske, og svenskene har en vesentlig mindre omfattende behovsprøving av hvor mange

HEMMELIG

(KML) medikamenter som finnes tilbudt, og har ikke noen monopolordning. Vi har gått dette meget grundig etter i sømmene overfor Sosialdepartementet for å se om det ligger reelle helsepolitiske begrunnelser her, men vi har ikke kunnet finne det. Når vi skal be om unntak, må det være ut fra fundamentale nasjonale interesser, og det har Regjeringen ikke funnet at det er mulig å argumentere for ut fra de faktiske forhold som her er beskrevet i forhold til Medisinaldepotet.

- Nå ble vel dette egentlig mer et svar til Bjørn Tore Godal enn til Fridtjof Frank Gundersen. Men på vinmonopolsiden er det, som Fridtjof Frank Gundersen selv sa, det "avholdspolitisk tjenlige" som kommer inn. Det er den vurderingen man er midt inne i. Vi går inn i en vurdering av hvilke handelsvridende effekter man kan rydde ut av dette monopolet. Det er det ikke mulig for meg å svare på nå - Fridtjof Frank Gundersen har gitt en del eksempler på områder man muligens bør se på. Men vi slår altså fast at Vinmonopolet står i en særstilling, og det er de helsepolitiske, de avholdspolitiske begrunnelsene som ligger til grunn for dette.

Så spurte Fridtjof Frank Gundersen om markedsføring, tilgift, forbudet der. Det er en problemstilling jeg ikke har sett eller hørt fra noen av mine forhandlere, så jeg må få lov til å ta dette spørsmålet med tilbake til fagfolkene og be om at vi vurderer det.

Tora Aasland Houg var inne på dette og relaterte det til etiske forretningsmetoder. Det jeg har sett på flyplasser, er at man får en sigarettenner med de 200 sigarettene. Jeg synes kanskje det er litt sterkt å kalle det korrupsjon - det er mange elementer på denne skalaen. Hva gjelder selve etiske forretningsmetoder, vil vel de kunne komme inn på de tilstøtende områdene bl.a. i selskapsretten og i krav til kontroll, revisjonsordninger osv. Det er jeg heller ikke beredt til å gå i detalj på her nå, men det bør i hvert fall være mulig å drøfte den typen spørsmål - uten at jeg nå vet hva som er EFs omforente regelverk, og det er jo tilpasning til det vi her primært diskuterer. Men jeg skal sjekke nærmere når det gjelder tilgift, og den eventuelle dommen som Fridtjof Franbk Gundersen omtalte.

Konsesjonsbestemmelsene, fritidseiendommer. Vi er ikke kommet så langt i vurderingene at vi har gått inn på fritidseiendommer. Jeg er klar over at dette er et av de områdene vi vil måtte vurdere, men vi har hatt en bred gjennomgang av de ulike konsesjonsregler som foreligger, og det foreligger vel ikke spesifikt noe som heter konsesjonsregler for fritidseiendommer. Men vi vet jo at det kommer inn i en rekke

(KML) av de konsesjonsregler som finnes, og jeg skal ta dette med tilbake. Det står altså på arbeidslisten vår, og komiteen vil måtte få et svar på et senere tidspunkt når vi har kunnet gå mer detaljert inn på konsesjonssiden.

Har vi forpliktet oss til å yte noe i EFs regionalpolitikk? Nei, vi har heller ikke fått noen slik forespørsel fra EF. Som jeg så vidt nevnte i innledningen, foreligger det ingen slik forespørsel foreløpig, men vi har jo fått antydninger, og jeg opplevde antydninger om dette fra den spanske statsminister Gonzales i et møte med utenrikskomiteen her i Stortinget for halvannet til to år siden. Han mente at det var et område hvor det sydlige EF ville kunne fremsette krav. Foreløpig er ikke disse kravene materialisert. Man er nok mer opptatt av landbruksprodukter, som er viktig for de sydlige EF-land.

Samarbeid på miljøvernsektoren ble nevnt av Solbes, den spanske statssekretæren, spesielt overfor meg. Det er nemlig et område hvor de er skeptisk til våre høye standarder. De ser at det vil koste dem en god del. Men her foreligger det altså ingen krav foreløpig, og vi har derfor ikke tatt stilling til det.

Så til spørsmålet om nasjonale konsesjonsordninger. Da jeg hørte på Bjørn Tore Godal, fikk jeg følelsen av at jeg hadde hoppet over å lese opp den siden som gjaldt disse bestemmelsene. Det tror jeg virkelig ikke jeg gjorde, og jeg føler derfor et visst behov for å gjenta det som er synspunktene så langt i arbeidet, og jeg minner om at EF skal vedta sitt mandat 18. juni. Vi vil altså først kunne komme til å sette oss til forhandlingsbordet en gang i slutten av juni, så her er det ikke grunnlag for noen panikk om vi ikke har alt klart til det første EFTA/HLSG-møtet som vil foregå i morgen og i overmorgen. Men vi har kommet et betydelig skritt i retning av å avklare hvor det er uoverenstemmelser mellom vårt regelverk og EFs regelverk og gjennom å se på elementer som kan føres inn i et nytt lovverk i Norge som kan gi Norge en viss beskyttelse på linje med det EF-land benytter. Jeg nevnte 10 pst.-regler osv, uten at man har tatt standpunkt til den type regler ennå.

(GSR) Her er det viktig i det øyeblikk man eventuelt sier ja til å åpne opp, at man vet hvilke regelverk man ønsker å putte inn i det som ellers vil kunne bli et totalt tomrom, og som ikke er et tomrom i noen av EF-landene, og dette krever altså et ganske betydelig arbeid. De synspunkter jeg sa blir lagt til grunn, er at en på norsk side må være innstilt på å vurdere en omlegging av de konsesjonsbestemmelser

(GSR)

som forskjellsbehandler utlendinger i forhold til norske borgere. Dette er en bred innfallsvinkel til disse med en klar forpliktelse til å vurdere omlegginger her. Og så har vi det spesielle standpunktet hva gjelder finansinstitusjoner som er knyttet opp til det syn som kom til uttrykk i stortingsmeldingen og flertallsbeslutningen i Stortinget. Dette er jo nettopp behandlet, så jeg vil tro at man ikke er overrasket over at Regjeringen står fast på dette. At vi så søker å inngå et spesielt nært samarbeid med Sverige og Finland på dette området, trodde jeg jeg i og for seg hadde gitt en begrunnelse for. La meg bare få lov til å understreke at jeg synes det vil være riktig av nasjoner som har samarbeidet sine regelverk såpass nøye som de nordiske har på dette feltet, også å se om de nå kan finne felles løsninger på disse tingene og så søke å presentere dette felles i forhandlinger. Jeg vil tro at det vil øke vår slagkraft for å få tilfredsstillende løsninger for norske interesser.

Men i konsesjonsregelverket er det ingen ting som stenger for at man kan ha krav til bo- og driveplikt - da er vi inne på det landbruksspørsmålet som her ble stilt - og det er ikke diskriminerende mellom utlending og innlending i dag, og det vil kunne opprettholdes nøyaktig slik det er i dag ut fra alt vi har avdekket - jeg får ta det forbehold at det her er et ganske betydelig materiale å forholde seg til, hvis jeg får lov å legge det lille generelle forbeholdet i bunnen. Det er også en del andre konsesjonsordninger hvor det ikke er diskriminerende slik vi opptrer i dag, og slik vårt regelverk er utformet. Det er særlig dette med industrikonsesjonsloven og det som gjelder finansinstitusjonene som er problematisk. For eksempel vil kjøp av skog normalt være knyttet til bo- og driveplikten fordi det gjerne vil henge sammen med at man kjøper en gård, men den kan også kjøpes ved at man overtar et industriselskap, med de eiendommer det har, og da er vi midt i en problemstilling som for Finland f.eks. er flagget som meget ømtålig. Det er klart at vi her ønsker en dialog med Finland og Sverige. De har vært utsatt for det samme tidspresset som Norge når det gjelder å avklare et meget omfattende og detaljert regelverk.

Når det gjelder statsmonopolene som Bjørn Tore Godal spurte om, er hovedpoenget om de er handelsvridende eller ikke. Vinmonopolet diskriminerer ikke mellom utlendinger og innlendinger hva angår innkjøpspolitikken - her er det ikke så mange områder hvor man har anledning til å foreta den type diskriminering, så her vil det i liten grad kunne anfektes at f.eks. selve innkjøpspolitikken er handelsvridende. Men vi må gå mer detaljert inn i

(GSR) dette før vi kan gi et nøyaktig svar på hvor det er mulig å foreta endringer, og inn på hvilken kjerne av monopoler vi skal bevare ut fra hensyn som vi tidligere har tatt.

Sigbjørn Johnsen hadde en del betraktninger om valutasiden, at man fraskriver seg muligheten til å bruke renten osv. Jeg vil vise til at det i revidert nasjonalbudsjett, på side 16 i den kopien jeg sitter med, bl.a. sies at en vil vurdere valutaloven, men det legges uansett opp til at lovverket hjemler temporær innføring av valutaregulering dersom betalingsbalansen og valutareservene svekkes på alvorlig måte. EF har entilsvarende beredskapsordning med egne prosedyrer for EF, slik at den type krisesituasjoner allerede er ivaretatt i EF, og det vil ikke være problematisk for oss å følge opp det som står i revidert nasjonalbudsjett.

Når det gjelder spørsmålet om satser for kapitalbeskatning, vil jeg be om at man ser de synspunkter jeg her har gitt uttrykk for, i sammenheng med den stortingsmelding om kapitalbeskatning som Regjeringen har lagt frem. Her er det sammenheng i tankegangen.

Vil man avvente Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett før man går inn i EØS-forhandlingene, ble det spurt. Det tror jeg nok vi må enten vi vil eller ikke, fordi det ikke vil være åpnet for formelle forhandlinger før etter at Stortinget er ferdig med sin behandling av revidert nasjonalbudsjett. Jeg kan derfor ikke se at det i seg selv representerer noe stort problem, men våre holdninger ønsker vi å flagge slik de er gitt uttrykk for her i dag i EFTA-arbeidet, på det stadiet EFTA-arbeidet nå befinner seg.

Når det gjelder spørsmålet om hva Sveits', Luxemburgs og de ulike landenes posisjoner er, finner jeg det vanskelig å gå i detalj her. Det er først når vi har hatt det første og kanskje også det andre møtet i EFTA-kretsen at vi vet mer konkret hva Sveits her vil legge opp til, men om de legger på bordet at de vil beholde en viss grad av hemmeligholdelse - i eller uten anførselstegn - når det gjelder kapitalsiden, tror jeg ikke det vil være overraskende, men det hevdes også med styrke at dette ikke er så hemmelig som vi i andre land til tider har inntrykk av. Men dette vet jeg ikke noe detaljert om før vi er igjennom de neste EFTA-møtene.

I forhold til felles skattepolitikk generelt er det lagt frem før EF har funnet frem til en felles skattepolitikk, og hvilke indirekte implikasjoner dette vil kunne få for en EØS-avtale, er det derfor svært vanskelig å ha noen formening om nå.

(GSR)

Tora Aasland Houg spurte om unntak som ikke skal gjøres gjeldende horisontalt, altså EFs standpunkt. Jeg må understreke at dette er EFs forhandlingsutgangspunkt, og det betyr ikke at vi uten videre svelger alt som står i mandatet - langt derifra - men i forhold til Cassis de Dijon-prinsippet er poenget at vi aksepterer det som et hovedprinsipp på de områdene hvor det ikke eksisterer harmonisert EF-lovgivning. Der hvor det eksisterer harmonisert EF-lovgivning, forhandler vi om konkrete unntak, som jeg har redegjort for, og det gjelder særlig helse-, sikkerhet- og miljøsiden. Der hvor Cassis de Dijon-prinsippet skal gjelde, gir det åpning for at man kan ha egne nasjonale regler for å ivareta helse, sikkerhet og miljø, men disse nasjonale avvikene vil man risikere utfordres for en felles EØS-domstol. Vi må ikke glemme at det er det vi nå snakker om i et fremtidig EØS - det er ikke en rendyrket EF-domstol - her vil det sitte EFTA-dommere med sine holdninger i disse spørsmålene, og man vil måtte være forberedt på å forsvare sine nasjonale standarder. På de områdene jeg her har redegjort for, f.eks. på asbest-området og en del av matvareområdet hvor det ikke er harmonisert lovgivning og hvor Cassis de Dijon-prinsippet gjelder, er det vår vurdering at Regjeringen er mer enn parat til å forsvare disse tingene, for dette mener vi helt reelt bygger på helse, sikkerhet og milj, og at dette ikke er kunstige miljøbegrunnelser som egentlig er proteksjonistiske tiltak. Det er der skillet går mellom om dette aksepteres under Cassis de Dijon-prinsippet eller ikke.

Carl I. Hagen mente at dette var en lang unntaksliste. Jeg tror nok at når vi får sett dette i sammenheng, og ganske særlig når man ser det i sammenheng med alle de områdene vi har gjennomgått, de hundreder på hundreder av regler vi nitid har gjennomgått og hvor vi sier at dette aksepterer vi, så vil man se at dette ikke er en liste av et så forskrekkelig stort omfang som Hagen her gav uttrykk for. Men min redegjørelse måtte begrense seg til de mer problematiske områdene, og det er en unntaksliste som i det alt vesentlige konsentrerer seg om helse-, sikkerhet og miljøsiden. Og EFTA-landene har i fellesskap flagget overfor EF at vi ser på det som meget grunnleggende, og her vil vi spille på lag med sterke krefter innad i EF.

Aksepterer EFTA en institusjon på toppen som er overnasjonal? Det har aldri vært EFTAs posisjon at man skulle gå inn i et slikt system. Det har overhodet ikke ligget i kortene fra EFTAs side, ei heller fra Norges side, og det er påpekt gang på gang overfor

(GSR) kommisjonen at det er to pilarer som skal samarbeide, men som fatter sine beslutninger på ulike måter. Men innad i EFTA har vi allerede i dag akseptert at man på statsstøtteområdet, som vi har hatt en gjennomgang av i denne komiteen tidligere, har et regelverk som er vedtatt ved konsensus, en håndhevingsmekanisme som er vedtatt ved konsensus, men så håndheves det med flertallsmekanismer innenfor dette regelverket og innenfor disse mekanismene. Det vil jeg helt klart ikke definere som overnasjonalitet. Vi kan sikkert ha en spissfindig debatt om det, men det er et område som Norge allerede har akseptert å gå inn på, og som Regjeringen anser for å være uproblematisk, og det er et system som jeg har pekt på som vi bør kunne gå videre med på en rekke andre samarbeidsområder innenfor EØS.

Konsesjonsspørsmålet har jeg svart på.

Skattekontroll i forhold til valuta osv. ble nevnt av Anne Enger Lahnstein. Dette er et område - jeg tok det ikke med her i dag - som er nevnt i statusrapporten, det gjelder både statistikkhensyn og selve skattekontrollhensynene, så det ligger i bunnen at vi skal ha sikkerheter på det området, men vi mener at vi ikke trenger overgangs- og unntaksordninger.

Alsaker spurte om konsesjonstildelingen på kontinentalsokkelen. Jeg mente å ha gitt klart uttrykk for at vi foreløpig holder dette utenfor, og det samme gjelder offshore-sektoren. Det er rett og slett ikke avklart om EF ønsker at dette skal inn. Det er en dragkamp innad i EF når det gjelder disse spørsmålene, som ikke er avgjort, og vi fra norsk side sitter vel her med et relativt verdifullt kort: Produksjonen og utvinningen i britisk sektor går ned, så selv om vi hittil har vært veldig opptatt av å komme inn på britisk sektor, er det ikke sikkert det er verdt å betale så forferdelig mye for å få en slik adgang i fremtiden, for da blir det ikke mye utbygging på den britiske sektoren. Her må vi foreta en meget nøye vurdering av vår nasjonale handlefrihet og også av den forhandlingstaktiske siden av dette. Foreløpig har vi ikke rukket å gå inn i dette, og har ikke klarhet i EFs holdninger her.

Til slutt: Fridtjof Frank Gundersen hadde noen kommentarer om liberaliseringen av valuta - det skal jeg la ligge. Det siste punktet hans var egentlig en kommentar til Godal. Takk!

SIGBJØRN JOHNSEN: Bare en kort kommentar.

Jeg tror at handelsministeren muligens gjorde seg skyldig i en misforståelse. Mine

(GSR) anfektelser i forhold til revidert nasjonalbudsjett gikk selvsagt ikke på selve forhandlingsprosessen mellom EFTA og EF, men på de forberedende runder som vi nå skal gå i EFTA-systemet. Det var det som var min reservasjon i forhold til behandlingen av revidert nasjonalbudsjett.

BJØRN TORE GODAL: Jeg kan selvfølgelig bekrefte at statsråden sa det hun sa innledningsvis, og at hun ikke glemte den siden, men spørsmålet er på en måte like ubesvart. Det jeg spurte om, var: Kan en regne med og holde åpent for at Regjeringen kommer tilbake til den utvidede med krav om nasjonale konsesjonsordninger også på andre områder enn det som ble nevnt, nemlig strukturmeldingen?

Jeg har studert Lysebu-erklæringen, som er et viktig dokument i denne sammenheng, og sett hva som står der om nasjonale konsesjonsordninger på områder som berører miljø og ressurser. Hvis det er slik at Norge har tenkt å anmelde spesielle synspunkter på det utover det som går på finansinstitusjonene, vil det være av interesse for komiteen å få vite noe om det på et eller annet tidspunkt. Jeg har skjønt det slik at man ikke kan gjøre det i dag; først må man høre hva finnene og svenskene sier. Betyr det at vi i grunnen ikke har noen utgangsposisjon i de samtalene, men at Regjeringens standpunkt er et produkt av hva finnene og svenskene og eventuelt vårt embetsverk mener, eller har Regjeringen hatt forberedende samtaler om hva som eventuelt vil komme ut av en slik nordisk kontakt? Jeg skjønner at man ikke har lagt seg på et konkret mandat foreløpig, men en politisk avklaring av dette må skje i Regjeringen og ikke noe annet sted.

Når det gjelder dette med statsmonopoler, tolket jeg den ene delen av statsrådens svar dit hen at hun for så vidt kjøpte Fridtjof Frank Gundersens fortolkning av hvordan dette med handelsmonopoler stiller seg, nemlig at dette er det forferdelig vanskelig å kjøre videre på. Er det en riktig fortolkning av hva statsråden mener, tror jeg vi går for langt, fordi det kan tenkes at det også reiser seg en lang rekke problemstillinger i fremtiden, og ikke nå, som har noe med statsmonopolenes stilling i sin alminnelighet å gjøre. Det gjelder f.eks. Statens Kornforretning, som ikke er forhandlingstema, men som kan bli det, om det går som noen mener det vil gå, og det gjelder andre monopolordninger.

(SL) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Til Johnsen om revidert nasjonalbudsjett; jeg har nå fått klarhet i hva han mente. Der vil det selvfølgelig være naturlig at Regjeringen, slik vi har gjort det i forhold til strukturmeldingen i hele prosessen frem til nå, tar et forbehold om at dette er lagt frem for Stortinget, men ennå ikke er ferdig behandlet, og under forutsetning av tilslutning til Regjeringens syn vil norsk posisjon være slik og slik. Det anser jeg for å være den naturlige fremgangsmåten her.

Kommer Regjeringen tilbake med vurderinger på konsesjonssiden? Ja, selvfølgelig, og det beklager jeg at jeg ikke har gitt tindrende klart uttrykk for. Det herved være gjort. Men vi føler at vi har behov for å gå dypere i et meget komplisert materiale, og at vi også har behov for noen ytterligere utredninger. Det er ikke intensjonen at man først skal høre på andre før man i det hele tatt inntar norske posisjoner. Tvert imot, jeg kan nå for tredje gang få lov til å referere at man fra norsk side vil understreke at Norge er innstilt på å vurdere omlegging av de konsesjonsbestemmelser som forskjellsbehandler utledninger og innlendinger. Omleggingene må da gå i den retning som EF ønsker seg, men om man her går hele veien fullt ut, hvilke alternative regler som er akseptable innenfor EFs regelverk som eventuelt innføres samtidig, hvilke områder hvor det av hensyn til naturressurser kan være behov for unntak, hvilke områder hvor det er behov for overgangsordninger for å gi anledning for restrukturering av norsk bedriftsliv, eiendomsmarked osv. - disse tingene er som man vil se, uhyre kompliserte og detaljerte, og her har vi behov for å gå flere runder rett og slett. Grunnholdningen er gitt med dette. Vi beveger oss. Det er gitt et klart signal når det gjelder finanssiden, og vi ønsker også å få med oss det idétilfanget som nå forhåpentligvis ligger i Finlands og Sveriges gjennomgang av dette. Vi har en del idéer, og jeg har nevnt noen av dem her, slike ting som 10 pst. på én hånd-eierandelbegrensninger som vi nå ønsker å arbeide sammen med Sverige og Finland for å se hvilke fornuftige totaloppsett for forhandlinger vi her kan komme frem til. Da vil vi selvfølgelig komme tilbake til denne komite med en gjennomgang av de endelige og detaljerte norske standpunkter på dette, der vi også skal ta inn spørsmålet fra Fridtjof Frank Gundersen om fritidseiendommer.

Miljø- og ressurssiden - bare for å nevne det, f.eks. et spørsmål som vannkraftutbygging. Det foreligger det en konsesjonsbestemmelse på som, hvis jeg ikke husker feil, ikke er diskriminerende i sitt utgangspunkt mellom innlending og utlending. Men det gir altså en styringsmekanisme i forhold til bruken av norske naturressurser, og det er denne meget detaljerte gjennomgang som vi er ute etter.

(SL) Konsesjonsbestemmelsene i Nordsjøen har vi snakket om. De holdes foreløpig utenfor, også fordi det ikke er klart om EF vil bringe dem inn og på hvilken måte EF vil bringe dem inn.

Vurderingen av handelsmonopoler. Det er tre monopoler det her er tale om. Jeg omtalte dem i min innledning. Det er Medisinaldepotet, som vi har vært innom flere ganger. Det er Vinmonopolet, som vi har pekt på helt klart står i en spesiell stilling. Og det er Statens Kornforretning, hvor vi ennå ikke vet om EF vil ta opp dette i det hele tatt. Men jeg har gitt uttrykk for en prinsipiell holdning hva gjelder statsmonopoler som har og kan ha bl.a. helsemessige sider. Men dette er også av de ting vi vil måtte gå videre på i forhandlingene, og da selvfølgelig komme tilbake til denne komite med slike spørsmål.

TORA AASLAND HOUG: Bare veldig kort til Gundersens noe doserende belæring av SV om SVs argumentasjon. Jeg vil vise til den diskusjonen vi hadde om strukturpolitikken. Det må være grunnlag for både i diskusjonen her i denne forsamling og i alle andre diskusjoner å ha ulike politiske oppfatninger om både visjoner og mål, og hvordan man bygger opp en argumentasjon i forhold til det. - Jeg synes den var litt unødvendig.

KOMITEENS LEDER: Det fremgår av det som er sagt rundt bordet her, at det sannsynligvis vil komme flere runder i ukene fremover, slik at vi får nok anledning til å komme tilbake til enkelte av de spørsmålene som vi nå har kunnet glede oss med gjennom to timer. Det ligger i kortene at det nødvendigvis må bli noe som handelsministeren har behov for å komme tilbake hit til komiteen med når vi vet hvordan den interne EFTA-prosessen forløper og hvordan den endelige EF-utformingen avsluttes.

Nå har man fått kartlagt omtrent hvor landet ligger. Det er ingen som i hovedsak har sagt at det var grunn til å gå veldig mye lenger i unntakslister, så vidt jeg har hørt. Men det ligger noen spørsmål fra Arbeiderpartiets medlemmer om monopol. Jeg vil si som Bjørn Tore Godal der, at hvis man foretar en tolkning som ikke er helt opplagt, og på det grunnlaget går inn i forhold til EF, kan det hende at man i neste runde har gitt seg inn i en prinsipiell innfallsvinkel til det, som begrenser våre muligheter i neste runde. Jeg tror handelsministeren bør merke seg at akkurat det kan tenkes. Her har det vært replikker fra Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet, og litt hoderysting under

(SL) møtet som ikke kommer med i referatet. Jeg ber om at handelsministeren og de som sitter bak, merker seg at her kan det være finhåndtering av akkurat det, ikke hva som blir et sluttresultat i forhandlinger, men hva slags begrunnelse og premisser man gir.

Jeg har ikke kommentert Medisinaldepotet, men jeg kan gjøre det nå. Det er riktig at Medisinaldepotet står i en særstilling. Jeg tror at mange land har misunt oss at vi faktisk hadde en slik stram lovgivning på et tidligere tidspunkt. Hvorvidt det er en helsemessig begrunnelse eller ikke, er en vanskelig diskusjon - det kan være tvilsomt. Men hvis man gikk 30 år tilbake i tid og hadde Karl Evang her, tror jeg dere hadde fått et godt begrunnet og flammende innlegg som det var nyttig å høre på. Jeg tror vi her ligger i et felt hvor man nok må være innstilt på å diskutere tilpasninger og slikt, men hvor jeg tror at den verdien som ligger i norsk lovgivning her, som f.eks. Verdens Helseorganisasjon har kommentert positivt, den skal man ikke på globalt plan nå kjøre ut over bordet og si at ikke er noe verdt. For det å oversvømme markedet, leger og sykepleiere og pasienter med et uanet antall produkter, det er ikke bare verdifullt verken kulturelt eller faktisk for helsevesenet å håndtere. Vær litt forsiktig med argumentasjonen også her, det er mitt råd. Diskuter den nøye med Sosialdepartementet, og ta med det som tross alt er godt begrunnet, når man resonnerer rundt dette. Det er mange i EF som kunne ha godt av å høre at det er mye rart i den bransjen. Det er noe som heter forbrukervern også når det gjelder mengde og innkast. Det gjelder også hvis vi ser på u-landene, som blir oversvømmet av et antall produkter som man kan spørre om tjener dem i en fase av deres utvikling hvor den tolkningen av hva som er tjenlig innenfor vår markedsmekanisme kan ha sine forbehold. Det har jeg også. Men jeg har ikke noen kommentar til at dette faktisk er et område hvor man må være innstilt på å gi. Det er visst enkelte som tror - det kan gjelde Vinmonopolet, eller det kan gjelde Medisinaldepotet - at her kan man på en måte bruke EØS-forhandlingene til å få fjernet noe som alrdi har vært noen vits. Der må jeg ta mine klare forbehold. Jeg tror det har vært meget stor vits, og jeg tror det er ganske mye av det som det er verdt å ta vare på. Det kan fort bli flertallsproblemer i Stortinget hvis man går for langt i å gi inntrykk av at disse tingene ikke har verdi og derfor kan selges ut veldig billig.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Ja, jeg har merket meg dette. Jeg har lyst til å understreke at vi fra Regjeringens og min side har gått meget nøye inn i dette, nettopp fordi vi har hatt som utgangsposisjon

(SL) at den helsemessige siden ble sterkt understreket fra Sosialdepartementet. Men vi synes altså ikke etter flere gangers nitid gjennomgang med fagdepartementet at vi har fått kort som er så gode at vi mener det er mulig å spille disse i forhandlingene når vi står så helt alene som vi gjør i denne organiseringen. Det er det som er Regjeringens beveggrunn for å trekke konklusjonen på dette punkt.

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Det var bare det formannen nevnte om kontroll med parallellpreparater og en slags behovsprøvning når det gjelder medisiner. Det gjelder ikke Medisinaldepotet som sådant. Det er to forskjellige ting. Jeg vil gjerne få det presisert. Man kan godt oppheve monopolet og likevel beholde kontrollen.

KOMITEENS LEDER: Ja, det sa også handelsministeren i innledningen. Men debatten omkring disse tingene henger sammen. Og blir det en offentlig debatt omkring det, skal man ha med seg dette elementet at det også ligger visse sider i bruken av begge virkemidlene, som vi gjennom mange tiår til dels har hatt full tverrpolitisk enighet om også.

CARL I. HAGEN: Bare en kort bemerkning. Handelsministeren sa at hun ikke fra Sosialdepartementet hadde fått god nok begrunnelse og gode nok kort på hånden når det gjaldt Medisinaldepotet. Jeg vil gjerne vite hvilke kort hun har på hånden når det gjelder Vinmonopolets engrosvirksomhet og importvirksomhet som hun mener er gode nok. Detaljistleddet ser jeg bort fra, for der er det åpenbart gode kort på hånden. Når det gjelder engrosvirksomheten, transportvirksomheten og produksjonsvirksomheten, er det virkelig diskriminering av utlendinger i dag. Der skulle vi gjerne hatt opplysninger om hvilke kort hun har på hånden.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Vi har ikke gått inn i å splitte dette opp, men det skal man selvfølgelig gjøre. Jeg sa innledningsvis at vi går inn i og ser på de handelsvridende sidene. Men det er det som går på det helsemessige og alkoholpolitiske som selvfølgelig er kjernen i Regjeringens holdning i dette spørsmålet.

KOMITEENS LEDER: Er det noen som har noe under Eventuelt? - Takk for i dag.

Møtet hevet kl. 17.00.